

תורת הבטחון

פרשת תצוה

לבטוח למען כבוד שמו יתברך

ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת. (כח, ב)

וביאר הספורנו וז"ל: "לכבוד - לכבוד האל יתברך בהיותם בגדי קדש לעבודתו. ולתפארת - שיהיה כהן מורה נורא על כל סביביו, שהם תלמידיו החקוקים על לבו וכתפיו", עכ"ל. הרי שהיו ב' טעמים מדוע הכהן לבש בגדי קודש, חדא, שזהו כבוד שמים. דלמשל, אילו בן אדם הולך למלך בשר ודם, הרי פשוט הוא שאם ילך בבגדים שאינם נקיים, זהו פגם בכבוד המלך. ה"ה קל וחומר בן בנו של קל וחומר אצל מלך מלכי המלכים הקב"ה, הכהן ההולך לעבוד עבודת הקודש, אינו הולך בבגדי חול, רק עם בגדי הקודש שהם מכובדים לכבוד שמו יתברך.

ויש עוד תכלית אחרת בלבישת הבגדים, והיינו כדי שיהא הכהן מורה נורא על כל סביביו, ר"ל, שכל אחד ואחד הרואה את הכהן לבוש בבגדי הכהונה, שהיו מיוחדים אך ורק להכהנים בשעה שהיו משרתים ועובדים את השי"ת, יעורר עצמו להבין שהטעם שהכהן לובש הני בגדים היינו משום שזהו כבוד המלך, וע"י זה יטיל אימה בלבו ובנפשו, ויתעורר לכבד את השי"ת.

המחוסר בגדים עבודתו פסולה

איתא בזבחים (י"ט, ב) שהכהן שעבד עבודה והיה מחוסר בגדים או שהיו בגדיו מקורעין - עבודתו פסולה. וביאר (ס"ג) רש"י הטעם לזה, משום דבעינן מה דכתיב "לכבוד ולתפארת". הרי חזינן גודל הענין של בגדי קודש, שהרי עבודתו פסולה, שחיסר בעבודה את עיקר הכבוד דבעינן. שהעובד עבודה בלי בגדי הקודש הוא גנאי גדול, שהרי הוא אינו מרגיש שהוא עובד את מלך מלכי המלכים הקב"ה.

לכבודי בראתי

ויש להוסיף, שיש ללמוד מכאן יסוד גדול הנוגע לכל אחד ואחד, ואפילו למי שאינו כהן. שהתכלית של כל אדם בעולם הזה הוא אך ורק להרבות כבוד שמו יתברך. דהנה תנן במתני' (סוף ברכות): "כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו לא ברא אלא לכבודו שנאמר: כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתי יצרתיו אף עשיתיו", ע"כ. וביאר המהר"ל וז"ל: "ואפשר לומר כי מפני שכל הפרק איירי בלימוד תורה, ולימוד תורה צריך לשמור ולקיים מצות בוראו וזהו כבוד שמים, ולא שיהיה מכוין לכבוד עצמו, שכל אשר ברא השי"ת ברא לכבודו, לכך אמר כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו וכו'", עכ"ל. וכן כתב

הגר"א (צניזור הגר"א לספרא דגניעומא עמ' ל"ג) וז"ל, "שעיקר הכונה של אין סוף הוא שיתגלה שמו בעולם, וזה כונת בריאת העולם", עכ"ל.

ודברי הגר"א הובא בספר אמונה והשגחה (ר' שמואל מאלנאן תלמיד הגר"א - מייסד על פי מאמרי הגר"א), והוסיף שם וז"ל בקצרו: "וכמו שאמרו (צמות ו, ב): כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו. ועל כן החמיר הקב"ה בעונש חלול השם יותר מכל החטאים, וכמו שאמרו ביומא (פ"ו, ב), וכמו שאמרו בילקוט יחזקאל כ' (רמז ט"ז) שהוא גדול מעבודה זרה. על כן נתחייבו בשושן כליה על שנהנו מסעודתו של אחשוורוש כמו שאמרו (מגילה י"ג, ב), כי הוא שמח על בטול בנין בית המקדש כמו שאמרו שם (פ"ג, ב), והראו בזה כמו שמודים לו ומתייאשים מבנין הבית, וכמו שאמרו סנהדרין (ק"ב, ב): עבד שמכרו רבו כו', כלום יש לזה על זה כלום. והנה בבית המקדש הוא עיקר התגלות כבודו יתברך, על כן יש בזה חלול השם וכדאי בזיון וקצף, ועל כן נתחייבו כליה, עד ששבנו לה' ותקנו ההנאה בצום ובכי וכו'", עי"ש בכל דבריו. הרי, עיקר תכלית האדם בהאי עלמא הוא אך ורק לגלות ולהרבות כבוד שמים.

לפרסם האמונה

הנה הרמב"ם בספר המצות (מצות עשה ט') כתב וז"ל, "והמצוה התשיעית היא שצונו לקדש השם והוא אמרו (אמור כג, ב) ונקדשתי בתוך בני ישראל. וענין זאת המצוה אשר אנחנו מצווים לפרסם האמונה הזאת האמתית בעולם ושלא נפחד בהיזק שום מזיק. ואף על פי שבא עלינו מכריח גובר יבקש ממנו לכפור בו יתעלה לא נשמע ממנו אבל נמסור עצמנו למיתה ולא נתעוה לחשוב שכפרנו ואף על פי שלבנו מאמין בו יתעלה. וזאת היא מצות קדוש השם המצווים בה בני ישראל בכללם רוצה לומר מסירת נפשנו למות ביד האונס על אהבתו ית' ואמונת יחודו וכו'", עכ"ל.

הרי מבואר מדברי הרמב"ם שהטעם שמחויב למסור עצמו על קידוש השם היינו משום שמוטל על כל אחד מישראל "לפרסם האמונה" - וזהו התכלית של יהודי בהאי עלמא, וע"כ ימסור עצמו למיתה ואל יחלל שם שמים.

האומר מה יאכל למחר זהו גנאי לקוב"ה

וכיון שכן, שעבודת כל יהודי בהאי עלמא הוא לפרסם האמונה, מי שאינו בוטח בה' אינו מקיים חובתו לקדש שם שמים ולפרסם האמונה בה'. וידוע מה שאמרו חז"ל על מי שדואג על פרנסת מחר ואומר "מה אוכל למחר", שהרי הוא בכלל קטני אמנה כדאיתא בסוטה (מ"ט, ב). ואין לך גנאי גדול מזה, שהרי הוא אינו מאמין בהשי"ת שיפרנסו, בכל צרכיו.

ויש לבאר ענין זה במשל: ילד קטן אשר סומך על שולחן אביו ואמו, אילו היה הוא מכריז יום אחד שאין הוא בטוח שיזדמן לו מה לאכול מחר, וע"כ הוא שואל ומבקש מאתם שיתנו לו עוד היום את המאכל שייעדו לו למחר, הלא בודאי האב והאם יעסו עליו במאוד, באמרם, הרי אנו מאכילים אותך מעודך עד היום הזה, ומה נשתנה היום מיומיים?! ובודאי אי"ז אלא מעזות הבן לדבר כך, וגנות הוא לו אפילו אן יעלה מחשבות כאלו עלי רעיונו. אבל כן הוא גם מי שדואג על פרנסת מחר, הרי השי"ת מפרנסו מעודו על האדמה, ומה נשתנה עתה מאז. אין לך גנאי גדול מזה, והרי הוא פוגם בכבוד שמים.

יעסוק בהשתדלות שאינו גנאי לקוב"ה

וכן בנוגע לכל אופן "השתדלות" שהאדם עוסק בה למסחרו. ונביא משל להמחיש הענין: מי שאביו עשיר גדול ומצליח מאוד במסחרו, ועכשיו הגיע הזמן שגם הוא צריך להתעסק באיזה אופן השתדלות לפרנסת ביתו, אבל הבן הזה לא רצה לבקש מאביו שיתן לו עסק, אלא רצה למצוא עסק לבדו, להתפרנס ממנו בעצמו. והלך הבן וביקש ומצא עסק מגונה מאוד ב"אסיפת אשפה", הלא בודאי לגנאי גדול יחשב, לו ולמשפחתו. כן הוא לענין כל השתדלות שאסור לאדם לעסוק בו, לגנאי יחשב לאיש כזה, שהוא אינו מאמין בהקב"ה להזמין לו עסק באופן הראוי ומכובד, ובאופן של היתר [חוץ מגודל האיסור שאסור לעסוק בהשתדלות בכה"ג].

בטחון למען כבוד שמו

וכמו שמבואר דהמחוסר בטחון בהשי"ת אין לך גנאי גדול מזה, כן הוא הדין להיפך מי שבוטח בה', אין לך כבוד שמים גדול מזה! ויש להוסיף מה שכתב בספר העיקרים (מאמר ד, פרק מ"ח) וז"ל: "התקוה והתנוחלת אל השם יתברך הוא דבר יותר מעולה מכל התהלות שאפשר שישבח האדם להשם יתברך, אמר המשורר (תהלים ע"א, יד): ואני תמיד איחל והוספתי על כל תהלתך, וזה יראה דבר זר מאד, אין אמר שהוא יוסיף על כל תהלות השם יתברך, והרי הכתוב אומר (תהלים ק"ג): מי ימלל גבורות ה' וגו', והיאך אפשר שיוכל האדם לספר תהלות השם יתברך שהם בלתי בעלות תכלית אף כי להוסיף עליהם. אלא שפירוש הפסוק הוא כך, כי בהיותו מיחל להשם יתברך תמיד הוא מוסיף על כל התהלות שאפשר שיהלל האדם את השם יתברך", עכ"ל. הרי אין לך תהילה ושבח יותר שיתכן לשבח קוב"ה, יותר ממי שיש לו בטחון ותקוה בו ית'. דברים נפלאים עד מאוד!

ולא עוד, שהשם בטחונו בהשי"ת למען כבוד שמים, יזכה שהשי"ת יושיעו. והענין מבואר היטב בספר העיקרים (מאמר ד, פרק מ"ח) וז"ל, "התקוה והתנוחלת הוא דבר הכרחי אל המאמין, כדי שימשך אליו החסד הנמשך אל הבטחון, אמר הנביא (תהלים ג, ט): "טוב ה' לקויו", וכן היה דוד משבח את עצמו ואומר (תהלים נ"א): "אותך קויתי כל היום". והתקוה היא על ג' פנים, האחת היא תקות החסד, והיא שיקוה אל השם יתברך שיושיענו על צד החסד בלבד לא מצד שום חיוב כלל. והשנית היא תקות הכבוד, והיא שיקוה אליו שיושיענו לפי

שהורגל להושיענו, ואם לא יושיענו גם עתה יהיה זה זלזול לכבודו, כי האדון שהורגל להושיע את עבדו אם אינו מושיעו בעת צרתו יאמרו הרואים שזה מצד חולשת יכולת האדון וכו', ותקות הכבוד היא יותר בטוחה, וזה כי מי שהורגל לעזור לשום אדם ואינו עוזרו, הנה ראוי לו, כדי שהרואה לא יחשוב שמה שאינו עוזרו עתה הוא בסבת לאות או חסרון באדון, שיתעורר לעזור על דבר כבוד שמו, כמאמר המשורר (תהלים ע"ט): "עזרנו אלהי ישענו", רוצה לומר, אתה שהיית רגיל להושיענו, ואמר על דבר כבוד שמך, לומר שאין אנו מבקשין העזר מצד שום חיוב שיש לנו עליך ולא בעבור זכויות שיש בנו אבל בעבור כבוד שמך, שלא יאמרו הגוים שאינך יכול עתה כמו שהיית יכול עד עכשיו, וזה שאמר אחריו למה יאמרו הגוים איה אלהיהם", עכ"ל. ועי"ש בכל דבריו שהאריך לבאר הענין. הרי מבואר היטב במתק לשונו, שמדת הבטחון, כבוד גדול הוא להקב"ה, כי בעל הבטחון אינו מבקש כלום עבור עצמו, אלא בוטח בה' למען הרבות כבוד שמו הגדול יתברך, ובגלל בטחון כזה יזכה שיעזרוהו השי"ת למען כבוד שמו יתברך.

ראוי לבקש שכר על הבטחון

ומרן המשגיח מוה"ר מתתיהו סלומון שליט"א (ממנת חיים פורים, עמ' מ"ט) האריך בעניין הלז, והנה תנ"ד, "וביאר בזה מו"ר הגה"צ ר' אלי לאפיאן זצ"ל, שבטחון הוא יוצא מן הכלל, שעל בטחון יכולים וראויים שנבקש שכר עליה, כי בבטחון אינו מבקש בשביל עצמו, אלא בשביל קידוש שמו יתברך, כי הרי זה יהיה חלול ה', אם האדם שבוטח בשמן באמת, ותהלת הבטחון בפיו תמיד, ועכ"ז אינו מצליח כלל בחייו, שיצחקו הבריות ויאמרו ראו כי אין הבטחון מועיל כלל, כי ראו בצדיק זה הבוטח בהשי"ת, שלא הועיל לו, ויוגדל בזה הקושיא של צדיק ורע לו, ולפי"ז מה שאנו מבקשים "ולא נבוש כי כך בטחנו" אין הכוונה מפני צער האדם שלא יהיה לו בושה, אלא מפני חילול ה' שבטחון שלי לא הצליח.

ואמר מו"ר ז"ל שידוע דהחפץ חיים ז"ל היה הולך לעלי' להתבודד ולשוחח עם הרבש"ע כדבר איש אל רעהו, והיו תלמידים שמרוב סקרנותם היו מטים אוזן מבעד לדלת לשמוע מה מדבר שם הח"ח, ופעם שמעו איך שמתחנן ומבקש מאת ה' לאריכות ימים, ונימק בקשתו דאם לא יהיה לי אריכות ימים יצא מזה חילול ה', שהרי כל ימי חיי אני מפרסם חובת הזהירות מלשון הרע, ויסדתיו על הפסוק מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב נצור לשנך מרע וגו', ולכן מפני כבודך אני צריך להאריך ימים. וזהו שאנו מבקשים "ותן שכר טוב לכל הבוטחים בשמן באמת ושים חלקנו עמם ולא נבוש כי כך בטחנו", כי הוא תפילה על מניעת חילול ה'", עכ"ל.

ומבואר היטב מכל הנ"ל, שכל בטחונו של אדם בהקב"ה, וגם כל תפילתו תהיה אך ורק "למען כבוד שמים". ומי שבאמת בוטח בה', ומתפלל על כבוד שמו יתברך, יזכה שיעזרוהו השי"ת – "ולא נבוש כי כך בטחנו"!